

การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
AN INTEGRATED CURRICULUM DEVELOPMENT FOR MORALITY-TEACHING
MONKS IN THE SCHOOLS OF CHIANG MAI PROVINCE

พัลลภ หารุกัจจา *

Panlob Harukhamja

พระครูปลัดณัฐพล จนทิโก *

Phra Khru Palad Natthaphon Candiko

พระครูโกวิทธรรมภาณี *

PrakruKovit Attawate

พระครูธรรมธรชัยวิชิต ชยาภินันโท *

Phra Khru Chaiwichit Jayābhinando.

บุญมี แก้วตา *

Boonmee Kaewta

Corresponding Author E-mail: panlob19@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) นำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพผสมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรที่ครูพระสอนศีลธรรมใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมืองและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ภูมิศาสตร์ และสาระที่ 5 ประวัติศาสตร์ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 2 หลักสูตร คือ 1) หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช 2564 ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ แนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ คือ 1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมโครงการวิจัย 2) การจัดสนทนากลุ่มย่อย เพื่อวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

คำสำคัญ: ครูพระสอนศีลธรรม ,หลักสูตรแบบบูรณาการ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to examine the body of knowledge and analyze the moral teaching curriculum in Chiang Mai schools 2) to develop a model for developing an

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

integrated moral teaching curriculum in Chiang Mai schools and 3) to propose guidelines for developing an integrated moral teaching curriculum in Chiang Mai schools. It is a qualitative research study that incorporates action research.

The results of this research found that findings demonstrated the body of knowledge, and analysis of the moral teaching curriculum in Chiang Mai schools was the core curriculum of Basic Education B.E. 2551 (2008) (Revised Edition B.E. 2560) that moral instructors have utilized in teaching and learning. It was made up of five disciplines that cover social studies, religions, and cultures: subject 1, religion and morals; subject 2, civic duty and social life; subject 3, economics; subject 4, geography; and subject 5, history. Two courses were developed to launch a blueprint for building an integrated morality teaching curriculum in Chiang Mai schools: 1) the learning curriculum; Social Studies, Religion, and Culture in the Curriculum of Wat Suan Dok School, B.E. 2564, in primary school, according to the Core Curriculum of Basic Education, B.E. 2551 (Revised B.E. 2560), Group on Social Studies, Religion, and Culture 2) Dhamma Principles for Life Development Integrated Learning Unit Curriculum Mathayom 2 children at Ban Pong Noi School, Mueang, Chiang Mai District, Chiang Mai Province Guidelines and expansions of the integrated moral teaching curriculum development model in Chiang Mai schools include: 1) knowledge transmission through research project activities; and 2) small group discussions to maintain the course assessed by field experts.

Keywords: Morality-teaching monks, Integrated curriculum

บทนำ

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมุ่งเน้นการแข่งขัน เป็นสังคมแห่งวัตถุนิยมก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น การใช้ความรุนแรง การใช้สารเสพติด การก่อปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งแท้ที่จริงเป็นการถูกละเลยจากครอบครัว จากสถานศึกษาที่ปลูกฝังเรื่องศีลธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจนทำให้ขาดความสำนึกขาดความรู้ผิดชอบชั่วดี ขาดการใช้สติยั้งคิด และการแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งสภาพแวดล้อม ที่ยุ่งยงส่งเสริม ชักจูง ไปในทางที่เสื่อมซึ่งเป็นปัญหาทางสังคมที่ต้องแก้ไข การปลูกฝังทางความคิด จนมีจิตใฝ่ดีและมีพลังใจเข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกัน

ด้านทานสาเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา (กรมการศาสนา, 2549, น. 19)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ส่งเสริมให้วัดและสถานศึกษา ร่วมกันปลูกฝังและพัฒนาให้ประชาชนทุกระดับเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต และสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโครงการครูพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชน เมื่อปี พ.ศ. 2548 กรมการศาสนา ได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปี พ.ศ. 2548 - 2549 เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และส่งเสริมศีลธรรม การพัฒนาคุณธรรมและการส่งเสริมการนำหลักธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้

นักเรียน นักศึกษา ประชาชนเกิดความรู้คู่คุณธรรม โครงการพระสอนศีลธรรมจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549, น. 48) โดยความร่วมมือกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ พระสงฆ์ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสอนให้แก่เด็กนักเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียน นักศึกษา ในทุกระดับ เพื่อสร้างหลักสูตร และสื่อการเรียนรู้ เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้กำหนดขึ้นและเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 โดยมีข้อตกลงร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์ เข้าไปสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาซึ่งในระบอบการรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณผ่านทางกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมจำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, 2550, น. 15) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ประสานงานจังหวัดต่าง ๆ เพื่อแบ่งสรรงานรับผิดชอบในการดำเนินโครงการฯ ประกอบด้วย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ดูแลพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนดูแลพื้นที่ จังหวัดลำพูน สำนักวิชาการดูแลพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในส่วนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ (คู่มือปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, 2551, น.2-4) มีครบทั้ง 25 อำเภอ โดยเกิดจากการร่วมในทุกภาคส่วน ทั้งคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ฝ่ายปกครอง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีความมุ่งหมายที่จะสร้างเยาวชนให้เป็นผู้มีศรัทธาและทักษะชีวิตที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการพยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานและตอบสนองเป็นอย่างดีจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่เนื่องด้วยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการยังมีจำนวนไม่สอดคล้องกับเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน

กล่าวได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโดยนำเอาพุทธวิธีสอนธรรมของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการนำเนื้อหาของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) มาใช้แก้ปัญหาเรื่องราว หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการที่ตรงกับมาตรฐาน และตัวชี้วัดของหลักสูตร โดยการสร้างองค์ความรู้และการวิเคราะห์หลักสูตร พัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ และนำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ นับเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ความหมายและมีความสำคัญสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการพัฒนาและเพิ่มยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล ความเป็นมาและการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม แนวคิดในการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน การพัฒนาหลักสูตรการสอนแบบบูรณาการ และการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและคัดเลือกโรงเรียนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีการจัดการเรียนการสอนทางด้านพระพุทธศาสนาโดยครูพระสอนศีลธรรมเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ 25 อำเภอ ได้แก่ โรงเรียนที่มีครูพระสอนศีลธรรม ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงใหม่, อำเภอสันกำแพง, อำเภอดอยสะเก็ด, อำเภอแม่อน, อำเภอแมริม, อำเภอแม่แตง, อำเภอสันทราย, อำเภอสะเมิง, อำเภอพร้าว, อำเภอเชียงดาว, อำเภอฝาง, อำเภอแม่สาย, อำเภอไชยปราการ, อำเภอเวียงแหง, อำเภอหางดง, อำเภอสันป่าตอง, อำเภอสารภี อำเภอแม่วาง, อำเภอดอยหล่อ, อำเภอฮอด, อำเภอดอยเต่า, อำเภออมก๋อย, อำเภอจอมทอง, อำเภอแม่

แจ่ม และอำเภอกัลยาณิวัฒนา อำเภอละ 1
โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 25 โรงเรียน

กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ครูพระ
ศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 25 อำเภอ ๆ ละ
1 รูป ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญและ
ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ จำนวน 10 รูป/คน
รวมเป็น 35 รูป/คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ
และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ประกอบด้วย
1) พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการ
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 2) รศ.ดร.ปรุทธิ์ บุญศรีตัน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
พระพุทธศาสนา 3) รศ.ดร.สัญญา สะสอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน
4) ผศ.ยุธธ จินามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา
การศึกษา 5) รศ.อุเทน ปัญญา มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัย
การศึกษา 6) ผศ.เกษตร แก้วภักดี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อและนวัตกรรมการสอน
7) ดร.ศรีไพร จันทรเขียว ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
หลักสูตรและการสอนแบบบูรณาการ 8) ผศ.
ดร.โพน นามณี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านการพัฒนาศักยภาพครู 9) ดร.ฐิติรัตน์
วลีษฐ์พลพงศ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียน
วัดสอนดอก ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา
ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม 10) อาจารย์
พัชรธีรัตน์ พงษ์วานิช ครูชำนาญการพิเศษ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการเรียนการสอน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการ
ดำเนินการตามโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำ

เครื่องมือการวิจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดและ
การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ ดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth
Interview) ครูพระสอนศีลธรรม

3.2 แบบวิพากษ์หลักสูตรการสอน
ครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ

3.4 การตรวจสอบเครื่องมือการ
วิจัย การสร้างเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้
ผู้วิจัยได้ทำการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา
(Content Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์
เชิงลึกและแบบวิพากษ์หลักสูตรที่ ผู้วิจัยได้
สร้างขึ้นได้ขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยใน
มนุษย์และเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความ
ถูกต้องด้านรูปแบบ ภาษา ข้อคำถามและ
แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำเครื่องมือ
ไปดำเนินการวิพากษ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
ออกเป็น 7 ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดประชุมทีมวิจัย
เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างการ
จัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่
แบบวิพากษ์หลักสูตร การใช้เครื่องมืออุปกรณ์
ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและ
เสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือ
การทำงาน

ระยะที่ 2 ยื่นขอพิจารณาใบอนุญาต
จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ระยะที่ 3 การลงสำรวจข้อมูล
ภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือก

โรงเรียนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่ 25 อำเภอ โดยการทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย

ระยะที่ 4 การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัย เพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการจัดทำวิจัยฉบับก้าวหน้าและฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 5 การถ่ายทอดด้านการพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ โดยชุดปฏิบัติการกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ (Work shop)

ระยะที่ 6 จัดกิจกรรมอบรมแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการให้แก่พระสอนศีลธรรม นิสิต นักศึกษา นักเรียน นำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาแก่พื้นที่อื่นๆ โดยการประเมินผลการสังเกตประสานงานในพื้นที่

ระยะที่ 7 การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย วิดีทัศน์นำเสนอ และหลักสูตรแบบบูรณาการเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับโปสเตอร์ หนังสือสรุปองค์ความรู้ จำนวน 50 เล่ม และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ และวิทัศน์บรรยากาศการสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่โรงเรียนทั้ง 25 อำเภอ ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศชาติ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ และความทันสมัยทันเหตุการณ์กับกาลเวลา ของยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงไป การศึกษาความเป็นมาของการศึกษาไทยช่วยให้เห็นพัฒนาการด้านการศึกษาเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจะต้องสนองต่อความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ภูมิศาสตร์ สาระที่ 5 ประวัติศาสตร์ หลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 1) เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนได้มีคุณวุฒิทางการศึกษาที่สามารถทำการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนได้ 2) เพื่อผลิตพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในระดับประกาศนียบัตรและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้สามารถนำ ความรู้ด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการสอนพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม 3) เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีคุณวุฒิทางการศึกษาที่สามารถศึกษาต่อในระดับชั้นปริญญาตรีได้ เพื่อสนองนโยบายของคณะสงฆ์เป็นการพัฒนาให้พระสงฆ์โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แลพระสงฆ์ทั่วไป ได้มีความรู้ระดับตนเองให้สูงขึ้น ดำเนินการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป การวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านหลักสูตร ซึ่งทั้งสองหลักสูตรนี้ได้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนให้กับครูพระสอนศีลธรรม ซึ่งในระบบการจัดการศึกษาปัจจุบันครูพระสอนศีลธรรมจะพัฒนาตนเอง และเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการสอนให้มีประสิทธิภาพ ระบบการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดเน้นสำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นคุณธรรมจริยธรรม

จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ในการเตรียมเข้าสู่โลกอนาคต เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการใช้สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551. น. 2-6)

2. การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

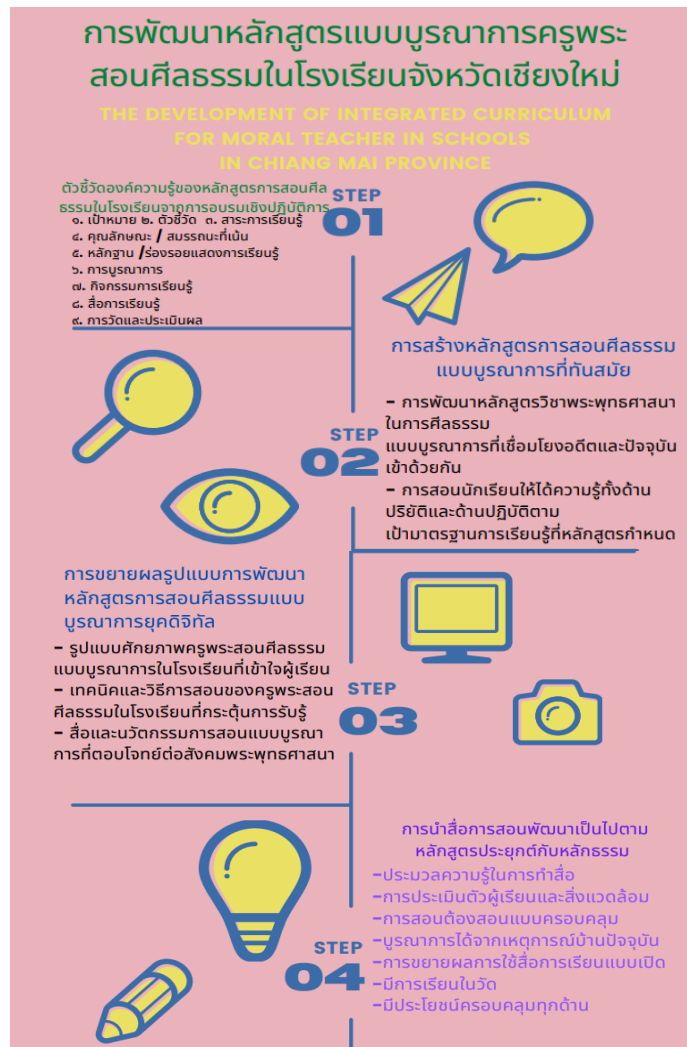
การสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการนั้น ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากความรู้เดิม ผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น โดยผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ประสบการณ์ทักษะในการวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การจินตนาการและการตัดสินใจตลอดจนการทำงานร่วมกันภายในแนวทางการดำเนินเรื่องที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งใช้ศิลปะเป็นสื่อและผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อีกทั้งเป็นการบูรณาการที่มีการรวมวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ภาษาไทย มาสอนรวมกันได้ ลักษณะของหลักสูตรบูรณาการที่ดี ในการผสมผสานวิชาหรือสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรบูรณาการนั้นการพัฒนาหลักสูตรจะต้องพยายามให้เกิดบูรณาการในลักษณะต่อไปนี้โดยครบถ้วน คือ 1) บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 2) บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการ

ทางจิตใจ 3) บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการกระทำมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระหว่างความรู้และจิตใจ 4) บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน 5) บูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาหนึ่งมาเสริมอีกวิชาหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดเจตคติตามที่ต้องการ รูปแบบของบูรณาการ ในการปฏิบัติจริงมักจะมีการผสมกันระหว่างรูปแบบต่าง ๆ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตร การสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ มีจำนวน 2 หลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช 2564 ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความ

หลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลุกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก ภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของโลก การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ปัญหาทางกายภาพ และภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การใช้ภูมิสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ความร่วมมือ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศและระหว่างประเทศ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ หลักการของหลักสูตรบูรณาการ หน่วยการ

เรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต รายวิชา พระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ให้ความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการพัฒนา คุณภาพชีวิตนักเรียน ซึ่งมีความเหมาะสมกับ สภาพท้องถิ่นเชียงใหม่ในปัจจุบัน เป็น หลักสูตรบูรณาการภายในกลุ่มสาระการ

เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 สาระ ดังนี้ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (พระพุทธศาสนา) สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยมีการสร้าง หลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ ดังนี้

3. นำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

หลังจากได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่แล้ว คือ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช 2564 ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ การขยายผลโดยมีการบูรณาการด้านการสอนที่ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกันบูรณาการกับรายวิชาต่าง ๆ ทำการบูรณาการในรายวิชาและการบูรณาการข้ามรายวิชา บูรณาการโดยก็ใช้ประสบการณ์โดยการจัดสถานการณ์ให้เหมือนจริง เช่น สอนเรื่องการทำบุญวันพระก็สร้างสถานการณ์ให้เหมือนวันพระในวัดทุกประการให้เขาได้ซึมซับเหมือนได้ปฏิบัติจริง แนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการ

สอนศีลธรรมแบบบูรณาการ ดังนี้ 1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมโครงการวิจัย การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิพากษ์หลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่าง ๆ ข้อค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย 3) การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม 4) การขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการยุคดิจิทัล

อภิปรายผลการวิจัย

หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง การจัดการศึกษาจะต้องสนองต่อความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง องค์ความรู้และวิเคราะห์หลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ภูมิศาสตร์ สาระที่ 5 ประวัติศาสตร์ หลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะครูศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 1) เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนได้มีคุณสมบัติทางการศึกษาที่สามารถทำการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนได้ 2) เพื่อผลิตพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในระดับประกาศนียบัตรและครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้สามารถนำความรู้ด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการสอนพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม 3) เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีคุณสมบัติทางการศึกษาที่สามารถศึกษาต่อในระดับชั้นปริญญาตรีได้ การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการนั้นผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากความรู้เดิมผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น โดยผ่านการใช้ปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการประสบการณ์ทักษะในการวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การจินตนาการและการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของ ดวงกมล สิ้นเพ็ง (2553) ได้กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคม

แห่งการเรียนรู้เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ควรจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติด้วยการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน และสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ตามโรงเรียนวิถีพุทธ ในรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ได้แก่ ประสพการณ์ในการสอน การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการใช้สื่อการสอนที่เป็นนวัตกรรมด้านหลักสูตรการสอนศีลธรรม ส่วนการพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ลักษณะของหลักสูตรบูรณาการที่ดี ในการผสมผสานวิชาหรือสาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรบูรณาการ ในลักษณะต่อไปนี้โดยครบถ้วนคือ 1) บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 2) บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ 3) บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการกระทำมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระหว่างความรู้และจิตใจ 4) บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน 5) บูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาหนึ่งมาเสริมอีกวิชาหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดเจตคติ

ตามที่ต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ เชื้อสมุทร (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมมี 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านผลิตและการใช้สื่อ (4) ด้านการวัดและประเมินผล (5) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน (6) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ โดยมีคุณภาพพระดับมากที่สุด คือ สมรรถนะด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน นอกนั้นมีคุณภาพพระดับมาก ตามลำดับ ผลการประเมินรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญโดยการสนทนากลุ่มทุกคน มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมระดับมากที่สุดในด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็น ประโยชน์ สำหรับด้านความเป็นไปได้มีความคิดเห็นในระดับมาก ในการสรุปแนวทางการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย การฝึกอบรม การปฐมนิเทศ การกำกับติดตาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมินผล และการรายงาน

สำหรับแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1.การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมโครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิพากษ์หลักสูตร โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในวิพากษ์หลักสูตร ข้อค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์

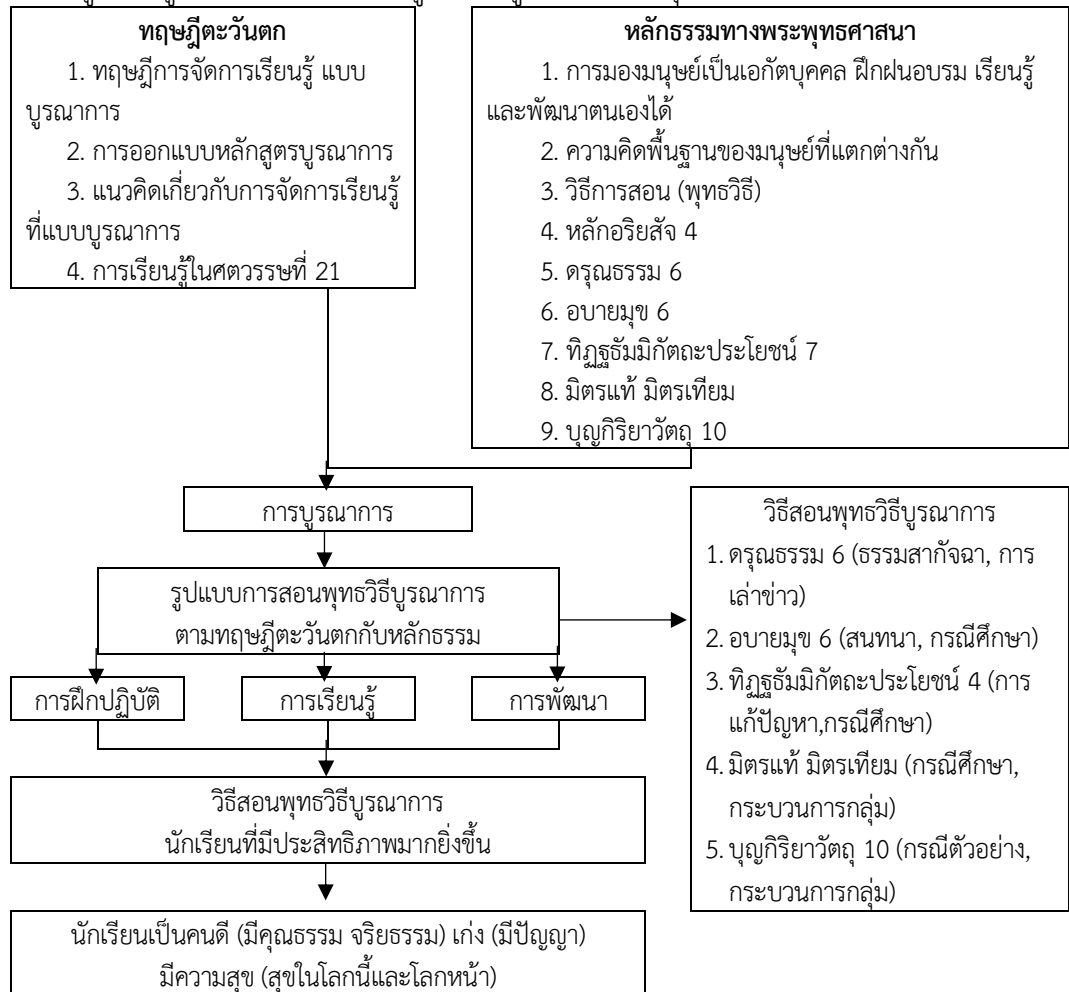
ขององค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย 3) การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม 4) การขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาวิจัก กิตติวัฒน์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการ พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ มีประเด็น คือ 1) สภาพแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ทักษะการสอน 9 ประการ 2) การฝึกอบรมพัฒนาทักษะ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ คือ 1) โดยการพัฒนาทักษะการสอน 2) การจัดการฝึกอบรมพัฒนา 3) การประเมินผลการฝึกอบรม 4) เงื่อนไขการจัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย 3) การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม 4) การขยายผลรูปแบบ

การพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบ บูรณาการยุคดิจิทัล

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการพระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการศึกษามีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนธรรม

ศึกษาให้กับนักเรียน อบรมศีลธรรม จรรยาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของไทย และให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนเครือข่ายบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายใต้มาตรฐานหลักสูตรการศึกษา

ขึ้นพื้นฐาน การสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน
อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบว่าแต่
ละโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น
เพียงใด และพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบของ
หลักธรรมคำสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่
ละโรงเรียนต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องของการ
ขับเคลื่อนเครือข่ายบูรณาการครูพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน ในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้การ
เรียนการสอนในแต่ละโรงเรียนมีการพัฒนา
หลักสูตรแบบบูรณาการและร่วมมือร่วมใจกัน
เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวม เพื่อเป็นประโยชน์
ต่อการศึกษาต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2549). *การศึกษาทบทวนโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คู่มือปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (2551). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- ดวงกมล สีนเพ็ง. (2553). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ นาคแก้ว และ นางเยาว์ สุขพันธ์. (2522). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระมหาวิจัก กิตติวณโณ (ชนะพนธ์). (2561). *รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา*. (ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. (2550). *คู่มือการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุเทพ เชื้อสมุทร. (2557). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).